

Kos12

A Drezdai Képtár

Színes diapozitívek 1—49-ig

Magyar Diafilmgyártó Vállalat
Budapest

1954

Írta és összeállította: Körner Éva

A 60 kockás normál változat alapján szerkesztette:
Tóth Erzsébet

A Drezdai Képtár

1954. évi I. kötet 1-10-ig

Magyar Dialektológiai Társaság
Budapest

1. Címkoeka

2. A Drezdai Képtár kincseinek gyűjtése a XVI. században kezdődött. A XVIII. század nagy szász fejedelmei, Erős Ágost és III. Ágost már nagyszabású és rendszeres gyűjtőtevékenységet folytattak. — Canaletto: Drezda látképe 1748-ban

3. A szász főváros, Drezda képtárának épülete a II. világháborúban lebombázott történelmi negyedben fekszik. A Galéria otthona a szélesen elterülő, ún. Zwinger udvarát északon lezáró szárny, amelyet a XIX. században épített Gottfried Semper. A képen jobb oldalon.

4. A XIX. század folyamán lassult a gyűjtemény gyarapodása, de a II. világháború kitörésekor így is több mint kétezer régi mestertől származó festmény volt a képtár birtokában. A háború, a fasiszta hadvezetés barbársága pusztulással fenyegette a képtár anyagát, s annak megmentése csak a szovjet hadseregnek köszönhető.

5. A világhíres Zwingert, a német rokokó építész, Daniel Pöppelmann remekét és a Semper-épületet a város alapításának 700. évfordulójára, 1956-ra állították helyre.

6. A gyűjtemény jellegét két körülmény határozta meg: Szászország diplomáciai és kereskedelmi kapcsolatai és a fejedelmek feudális, udvari ízlése. Legvonzóbbaknak a XVI—XVIII. századi, nagyméretű, dekoratív itáliai festményeket találták. Erre példa Paolo Veronese (1528—1588) A kánai menyegző című kompozíciója, melynek változatát a párizsi Louvre őrzi.

7. Veronese másik műve, a Madonna a Cucina családdal a pompakedvelő velencei arisztokrácia műpártolásának példája. A vallásos téma csak ürügy a család gazdagságának, fényezésének bemutatására.

8. Az újkori európai festészet bölcsője Itália. Itt alakult ki legkorábban a realista látásmód. A dél-olasz Antonello da Messina (1430—1479) képe Szt. Sebestyén

mártíromságát ábrázolja. Az ifjú teste nem a szenvedést fejezi ki, hanem pompás aktstúdium. Az előtérbe helyezett oszloptöredék a művész antik tanulmányairól, valamint a rövidülés, a perspektíva szabályainak pontos ismeretéről tanúskodik.

9. Az észak-olasz Andrea Mantegna (1431—1506) Szt. Családját az antik művészet ihlette. Plasztikus alakjai római szarkofágok reliefjeire hasonlítanak, ugyancsak e forrásra utal a szoborszerűnek ható mintázás és a fejek azonos magasságba helyezése, ami minden üres teret kizár.

10. A középkori művészet szívesen alkalmazta a mennyet szimbolizáló arany hátteret, amelynek helyét a reneszánszban már a földi táj foglalja el. Ilyen színtéren játszódik a velencei Cima da Conegliano (1459—1517) Mária bemutatása a templomban című jelenete.

11. A firenzei Sandro Botticelli (1444—1510) egy menyasszonyi láda oldalára festette Szt. Zenobiusz életének négy jelenetét. A festő itt nem alkalmazza az optika újonnan felfedezett törvényein alapuló, egységes teret adó ábrázolásmódot, és ugyanaz az alak — Szt. Zenobiusz — többször is megjelenik a színen.

12. A perugiai Pinturicchio (1454—1513) portréja képviseli a képtárban az e korszakban oly népszerű műfajt, amely az emberi személyiség fontosságára, megkülönböztető jegyeire irányítja a figyelmet. A megfigyelés elevensége és öröme nemcsak a kamaszifjú gyermekien friss vonásait, hanem a természet gyengéd alakzatait is áthatja, de a kettő között még nincs meg a teljes egység.

13. Mantegna hatása alatt álltak a ferrarai festők, így Francesco Cossa (1435—1470) is. Angyali üdvözetén ugyanúgy a kemény, szobrászi megmunkálás ragad meg, mint példaképe művein. A pontos szimmetriával elrendezett képen az aprólékos részletek uralkodnak, és világias örömmel elvonják a figyelmet a vallásos esemény misztikus voltáról.

14. A kora-reneszánszból az érett reneszánsz korszakába vezet Cossa tanítványa, a bolognai Francesco Francia (1450—1517) képe, a Krisztus megkeresztelése. A kemény rajzot feloldják a festői, lágy átmenetek, a részletek jelentősége alárendeli a lényegét az ábrázolt esemény szellemét kiemelő kompozíciónak.

15. A Sixtusi Madonna az érett reneszánsz mesterének, Raffaellónak (1483—1520) egyik főműve. A kompozíció a kép szellemi központjának ad hangsúlyt. A felhőkön, tehát égi és nem földi régiókban lebegő, megközelíthetetlen, de mégis oly emberi istenanyát és a Megváltót a földi halandókkal Szt. Sixtus és Szt. Borbála alakja köti össze. A széttárt függöny fokozza azt a benyomást, hogy a Madonna egy másik világból előbukkanó jelenés.

16. Míg a Sixtusi Madonna az egyszerűség és tömörség tökélyére jutó korabeli művészet jellegzetes terméke, Andrea del Sarto (1486—1536) Ábrahám áldozata című képe a mindig keményebb és részletesebb firenzei iskoláé. Izsák alakja azt tanúsítja, hogy a művész behatóan tanulmányozta az antik szobrászat alkotásait, nevezetesen a Laokoon-csoportot.

17. Fejedelmi udvarokban a vallás mellett kialakult humanisztikus műveltség fő témája: a mitológia. Ezt tanúsítja Giorgione (1478—1510) Alvó Vénusz c. alkotása.

18. Giorgione tanítványa, Tiziano (1477—1576). Adógaras című képe kompozíciójánál és témájánál fogva nem illik a szentképek szokásos sorozatába. A hagyomány szerint nem is templomba, hanem a ferrarai herceg szekrényajtájához készült. Krisztus és a farizeus „premier plan”-ban szemlélhető feje nem csupán bibliai történet illusztrációja, hanem a tiszta és hamis, a jó és a rossz erkölcsi konfliktusának megtestesítője.

19. A kompozícióbeli mozgalmasság átterjed az emberi testre is. A páрмаi Coreggio (1494—1534) Krisztus születése című képén az alakokat merész rövidülésben ábrá-

zolja, hogy a kompozíció átlós mozgását hangsúlyozza. Ugyancsak ő alkalmazza először az éjszakai megvilágítást, amely a reneszánsz nyugodt fény-árnyék elosztásával szemben a formák ellentéteit fokozza.

20. Tintoretto (1518/19—1594) képén a kompozíció és a formák egyensúlya felborulással fenyeget. A mitologikus történet, Arsinoe megmentése adja az irodalmi ürügyet ahhoz, hogy a festő egymás mellett ábrázolja a páncélos férfit és a mezítelen női alakot, és kihasználja az így adódó festői lehetőséget.

21. A realizmus fő képviselőjének, Caravaggióknak művei nem szerepelnek a képtárban, de hosszú ideig neki tulajdonították a Hamiskártyás című képet. Később megállapították, hogy a Caravaggio és a spanyol Ribera hatása alatt álló francia Valentin de Boulogne (1594—1632) festette. Modelljei nem idealizáltak, arcvonásaikat a fény és árnyék erős ellentétével érezteti.

22. A realizmus hatósugara igen széles volt, elérte Velencét is, ahol a genovai származású Bernardo Strozzi (1581—1644) élt. Csellózó nője Tiziano nőalakjaival ellentétben — nélkülözi a főúri fenséget; polgári voltának azonban költőiséget kölcsönöz kapcsolata a zenével.

23. Az itáliai és a spanyol művészet szoros rokonságát tanúsítja a spanyol Jusepe de Ribera (1588 k.—1652). A spanyol művészetben belül, amelyet éppoly kiáltó ellentétek jellemeztek, mint az itáliai, ő a realizmus képviselője. Diogenészének modellje talán egy nápolyi koldus volt, akinek tekintete az élet mélységének ismeretéről, filozófusi bölcsességről tanúskodik.

24. Madridban és Sevillában működött Francisco de Zurbaran (1598—1664). Szt. Bonaventurája misztikus áhítattal, a spanyolokra oly jellemző vallási szenvedéllyel veszi hírül az angyaltól az új pápa nevét. E misztikus szellem az emberábrázolás realizmusával egyesül.

25. A madridi királyi udvarban dolgozott a XVII. század legnagyobb spanyol mestere Velazquez (1599—1660). Életműve nagy része portré, amelyeket a királyi család-

ról és az udvari személyekről — mint Juan Mateos fővadászról is — festett. Velazqueznek komor méltóságú szürkéi és feketéi végtelen gazdagok, eleganciájuk lebilincselő.

26. A korai németalföldi és német festészet alkotásai csak nagyon szórványosan, összefüggések nélkül találhatóak a képtárban. A miniatúrafestészetből kialakuló németalföldi művészetet Jan van Eyck (1390 k.—1441) kis, hordozható, mindössze 27,5 cm magas oltára képviseli.

27. A német művészet kezdetei sokban hasonlóak a németalföldiéhez. A részletek legfinomabb aprólékosága sokáig párosult a helytelen anatómiában és a kompozíció bizonytalan arányaiban megnyilvánuló középkori felfogással. Id. Lucas Cranach (1472—1553) Szt. Katalin eljegyzése című képe ezeket a tulajdonságokat mutatja.

28. Kevés más témájú alkotásától eltekintve, főképpen arcképfestő volt ifj. Hans Holbein (1497—1543). Szülővárosából, Augsburgból Bâselbe majd Londonba telepedett, ahol nagyszerű képességével VIII. Henrik udvari festője lett. Kora neves személyiségeit festette. — I. Ferenc londoni követének, Morette-nek portréja.

29. Már az itáliai és németalföldi művészet tanulságait is magáévá tette a legnagyobb német reneszánsz-kori festő, Albrecht Dürer (1471—1528). Számos portrét készített, amelyek közül legjobb korszakát képviseli az 1521-ben készült Ifjú arcképe. Kevésbé reprezentatív, mint az itáliai képmások, a külsőségek mellőzésével puritán egyszerűsége törekszik.

30. Dürer korai műve az 1496-ban festett Krisztus születése oltár. A kompozíció a hagyományos hármas tagolást követi, a főalak megformálása még gótikus emléképeket idéz. A színtér és az angyalfigurák megfogalmazása azonban már az itáliai reneszánsz hatását mutatja.

31. A 17. század a németalföldi, illetve a flamand és holland művészet nagy korszaka. Két név fémjelzi: Rubens és Rembrandt. Rubens (1577—1640) a képtárban számos művével szerepel. A Bathseba fürdője a mester egyik főműve.

32. Frans Snyders (1579—1657) flamand festő az ifj. P. Brueghel tanítványa volt. Rubens képeire, mint munkatársa, gyakran festett állatokat és csendéletrészleteket. Önálló kompozíciói hatalmas méretű csendéletek, nemritkán humorral teli kiegészítő emberalakokkal.

33. Jan Wildens (1586—1653) Rubens, Jordaens és Snyders képeinek tájképi háttérét festette. Kiemelkedő önálló műve: Téli tájkép.

34. A Drezdai Képtár őrzi Európában az egyik legnagyobb gyűjteményt Rembrandt (1606—1669) munkáiból; javarészüket a mester fiatal korszakából való. Festői eszköztára, a mély, bársonyos tónusok, a puha árnyékba bukó aranyos fény, ekkor volt kialakulóban. Az emberi lélek utolérhetetlen ismerője, menyasszonyának, Saskiának portréján egyedülálló közvetlenséggel ragadja meg a fiatal lány derűs, játékos lényét.

35. A fiatal Rembrandt főműve az Önarckép Saskiával. Ekkor még sikeres, elégedett ember, aki családi boldogságban, elismerésben, jólétben élt, s nem került összeütközésbe a közönséggel, amelynek ízlése elutasította fantáziájának költői szárnyalását. A gazdagság és az életöröm dokumentuma e kép.

36. Adriaen van Ostade (1610—1648) holland festő a paraszti-zsánerképfestészet fő képviselője. F. Hals tanítványa, de Rembrandt is nagy hatással van rá, (sötétebb színvilág, fény-árnyék). — A festő műtermében.

37. A delfti születésű Jan Vermeer (1632—1675) kevés hiteles műve közül két igen jelentős kép van a Képtár tulajdonában. A Kerítőnőnél című alkotása a narancs-citrom- és vörös színek kompozíciójával a kor legmerészebb koloristájának rangjára emelte.

38. A 18. században, amikor a drezdai fejedelem megvásárolta Vermeer Levélolvasó nő c. alkotását, a képet akkor Rembrandt művének tartották. Bár a fény és az aranytónus valóban rokon a rembrandtival, a színek ragyogása, a kompozíció már-már geometrikus tisztasága megkülönböztető vonások.

39. Adriaen Brouwer (1606—1638) a kocsmai jelenetek legerőteljesebb festője, aki az elszabadult indulatok groteszk jellegzetességeit figyelni meg. Sokszor ezeket félelmetessé is fokozza.

40. A tájkép vetekedett népszerűségében az életképpel, amely addig háttérbe szorult, s csak a 17. században vált önálló műfajjá. A holland tájfestők seregéből kiemelkedik Jacob von Ruisdael (1628/9—1662). Vízésés című képe.

41. A csendélet, akárcsak a tájkép a 17. században vált önálló műfajjá. Egyik jellegzetes művelője Willem Claes Heda (1594—1679) különösen a drága és nemes anyagok, szép formák rajzolásában merült el; nagy kedvteléssel részletezte a sokféle festői hatást. A Reggeliző asztal szederpástétommal egyik főműve.

42. A képtárban a francia művészetnek a 17. századtól a 19. századig terjedő korszakait szemlélhetjük. Poussin (1593—1665) Flóra birodalma című képe.

43. A Rómában működő francia festő, Claude Lorrain (1600—1682) a realista holland tájfestészettel szemben az idealista irány képviselője. Tájai képzelet szülte vidékek, távoli kilátással a messzi tengerre. E melankolikus színtereken mitológiai jelenetek játszódnak — mint Acis és Galatea című festményén is.

44. A 18. század francia festészetének legnagyobb alakja Antoine Watteau (1684—1721). A képtár mindössze két kisméretű képet őriz tőle, aki rövid, betegség és nyomor sújtotta életében a rokokó korszak varázsos álmait festette meg ifjúságról, idilli létezésről. — A szerelem ünnepe.

45. A 19. században, akárcsak a megelőzőben, a francia festészet vezető szerepet visz Európában. Watteau festői könnyedsége és szellemessége újjáéled az impresszionisták műveiben. Auguste Renoir-t (1841—1919) francia tisztet ábrázoló portréján nem annyira modelljének személyisége, mint a fényvel teli színek festői hatása érdekelte. A kép a mester korai műve, amikor a fény még nem bontja, csak lazítja a formákat.

46. A másik impresszionista mester Claude Monet (1840—1926). A Szajnapart Lavacourt-nál című képével a folyamat későbbi stádiumát képviseli. Az önálló rajz és körvonal felszívódik a fényben; helyüket a színfolt foglalja el.

47. A mesterművekben gazdag képtár anyagából utolsóként mutatjuk be Edgar Degas (1834—1917) A két ballerina című művét. A színpad mesterséges megvilágításából adódó színhatások és a mozdulatok tovaröppető könnyedsége az, ami ebben az időszakban a mestert érdekelte. E képnek — amelyben a rózsaszín uralkodik — kék párdarabját a leningrádi Ermitázs őrzi.

48. Impresszum.

49. Vége